

מנה בנתן

שינון הדף היומי בדרך קצרו

לע"צ מרן רבי אהרן יהודה ליב
בן רבי נח צבי שטיינמן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 155 פרשת וישב תשפ"ג

נדרים נד-ס

דף נד

פרק הנודר מן הירק

משנה לת"ק מי שנדר מירק מותר בדילועין ולר"ע אסור, אמרו לר"ע שאם אדם שולח להביא לו ירק השליח אומר שמצא רק דילועין ומשמע שזה לא ירק, אמר ר"ע אדרבה הרי הוא לא אומר מצאתי קטניות, אלא שדילועין הם בכלל ירק וקטניות לא, נודר מירק אסור בפול המצרי לח ומותר ביבש. **גמרא** יש להקשות לר"ע שדילועין אינם מין ירק, ועולא מבאר שהוא אמר ירקות קדירה עלי אך ניתן לומר שהוא מתכוון למה שנאכל בקדירה, אלא יש לומר שמדובר שאמר ירק המתבשל בקדירה עלי, ורבנן סוברים שדבר שהשליח צריך להמלך עליו הוא לא נקרא מינו, ור"ע סובר שזה נקרא מינו, ואביי אומר שר"ע מודה שאינו לוקה.

שינונו במעילה שכשעושה השליח שליחותו מעל בעה"ב ואם לא עשה שליחותו מעל השליח, ומדייק רב חסדא שכתוב בהמשך שאם אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד או שאמר לו תן להם כבד ונתן להם בשר מעל השליח, ולר"ע שאומר שדבר שנמלך עליו השליח זה נקרא מינו א"כ גם כבד הוא מין בשר וא"כ ימעל בעה"ב כיון שעשה שליחותו, א"כ זה לא לדעת ר"ע, אך אביי סובר שגם ר"ע מודה **עמוד ב** לענין שליחות שזה לא נקרא שעשה שליחותו כשהוא צריך להמלך על זה, ורבה הסכים לדעת אביי.

רשב"ג הוא החולק על ר"ע, ששינונו שהנודר מבשר אסור בכל מיני בשר ובראש ורגלים קנה וכבד ובלב ובעופות, אך הוא מותר בבשר דגים וחגבים, ורשב"ג אומר שנודר מבשר אסור רק במיני בשר ומותר בראש רגלים קנה וכבד ולב ועופות, וק"ו שמוותר בבשר דגים וחגבים, וכן אמר רשב"ג שקרביים אינם מין בשר ואוכליהם אינם בני אנוש, והמשלם עליהם כבשר הוא לא כבני אנוש שבטלה דעתו, אך לכאורה קשה שלת"ק שאסר בשר עוף כי השליח עשוי להמלך עליו א"כ גם בשר דגים יאסר שעשוי השליח להמלך עליו, אביי אומר שמדובר בהקזי דם שלא אוכלים דגים אחר הקזה, אך קשה שאחר הקזה לא אוכלים לא אוכלים גם עופות לדברי שמואל שהמקזי ואוכל בשר עוף יפרח לבו כעוף, ושינונו שלא מקיזים על דגים ועופות ולא על בשר מליח, ועוד שינונו שאם הקזי דם לא יאכל חלב גבינה ביצים שחליים ועופות ובשר מליח, ויש לומר שניתן לאכול עופות ע"י שליחה ולכן הם בכלל הנדר, אביי אומר שהברייתא של נודר מבשר מדברת באדם שכואבים עיניו שדגים קשים לעיניים, אך קשה ששמואל אמר שדגים טובים למחלת העיניים והסימן לכך האותיות נ' ס' ע' שנון שהוא דג הוא סם לעין, ויש לומר שרק בסוף החולי הוא טוב לעין.

דף נה משנה לר"מ הנודר מדגן נאסר בפול המצרי יבש ולחכמים נאסר רק בה' מיני דגן, לר"מ הנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים והנודר מדגן נאסר בכל מלבד פירות אילן וירק. **גמרא** משמע במשנה שבדגן כלול כל מה שנאסף כדגן, ורב יוסף מקשה מהפסוק **וכפרון הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה לרוב** שתקנו מעשר בכל הדברים, ואם הכל בכלל דגן א"כ ממילא חייב בכל הדברים, אמר אביי שהוסיפו לתקן מעשר גם בשאר פירות וירק.

ר' יוחנן אומר שלכו"ע הנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים, וכן שינונו בכרייתא שכולם שוים שהנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים, והחידוש הוא שלא נאמר שלשון תבואה כוללת את כל המינים, והקשה רב יוסף מהפסוק הנ"ל **וכפרון הדבר** וכתוב בסוף **וכל תבואת שדה לרוב**, משמע שהכל בכלל תבואה, ויש לומר שסתם תבואה זה רק ה' מינים אך כשכתוב **תבואת שדה** זה כולל הכל.

הבן של מר שמואל כתב בצוואתו שיתנו י"ג אלפי זוז מעללתא של נהר פניא, ורבה שלח לרב יוסף מה כלול בזה אמר לו ששינונו במשנה שהנודר מתבואה נאסר רק בה' מינים, ואמר אביי אמנם תבואה משמע ה' מינים אך עללתא משמע מכל דבר, וכשאמרו את דבריו לרבה אמר רבה שהספק הוא רק בשכר בתים וספינות האם כיון שיש להם חסרון א"כ זה לא כלול בעללתא, או כיון שהחסרון אינו ידוע זה כלול בעללתא, וכשאמרו את זה לרב יוסף הוא אמר אם רבא לא צריך אותי מדוע הוא שאל אותי והקפיד עליו וכששמע רבא מכך הגיע אליו בערב יו"כ וראה שמשרתו מוזג לפניו יין, אמר לו רבא תן לי למזוג לו, וכששתה רב יוסף אמר שמזיגה זו היא כשל רבא בר רב יוסף בר חמא אמר לו רבא אכן אני הוא, אמר לו רב יוסף

לא תשב עד שתפרש לי את הפסוק ומדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל **במות**, שאם אדם שם עצמו כהפקר לכל כמדבר התורה ניתנת לו במתנה, שכתוב **ממדבר מתנה**, ואז נוחלו קל שכתוב **וממתנה נחליאל**, וכשנוחלו קל עולה לגדולה שכתוב **ומנחליאל במות**, אך אם מגביה עצמו הקב"ה משפילו, שכתוב **ומבמות הגי'א** וגם משקיעים אותו בקרקע, שכתוב **ונשקפה על פני הישימון**, ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו **עמוד ב** שכתוב **כל גי'א ינשא**.

הנודר מדגן נאסר גם בפול המצרי יבש ומותר בלח, ומותר באורז ובחילקא שהיא חטה שנחלקה לשנים וכן כשנחלקה לשלש ולארבע, הנודר מפירות השנה אסור בכל הפירות של השנה אך מותר בגדיים טלאים חלב וביצים, אך אם אמר גידולי שנה עלי נאסר בכל, מי שנדר מפירות הארץ נאסר בכל פירות הארץ אך מותר בכמהים ופטירות, ואם אמר גידולי קרקע עלי נאסר בכל, אך יש להקשות ששינונו שדבר שאין גידולו מן הארץ ברכתו שהכל נהיה בדברו ובכלל זה מלח זמית כמהין ופטירות, ואביי מחלק שהפטירות גדלים על הקרקע אך הם לא יונקים ממנה אלא מהאוויר, ואמנם המשנה אומרת דבר שאין גידולו מן הארץ, יש לגרוס דבר שאין יונק מן הארץ.

משנה הנודר מכסות מותר בשק יריעה וחמילה, האומר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר, וכן אם אמר קונם פשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן, ור' יהודה אומר שהכל לפי הנודר שאם היה טעון והזיע וריחו היה קשה ואמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכסות אך אסור להפשיל לאחוריו. **גמרא** כתוב בכרייתא שהנודר מכסות מותר בשק יריעה וחמילה אך אסור במה שנעשה מעור כגון: פונדא פסיקא סקורטיא וקטבליא ואנפליא ופליניא ומכנסים וכובע, ורבה בר בר חנה מפרש שאסקורטי הוא חלוק של עור, שינונו שמתור לצאת בשבת בשק וסגוס עבה וביריעה וחמילה מפני הגשמים אך לא יצא מפני הגשמים בתיבה וקופה ומחצלת, ורועים יוצאים בשקים וכן כל אדם אך דברו חכמים בהוה שהרועים רגילים בכך.

ר' יהודה אמר שהכל לפי הנודר שאם היה לבוש צמר והצטער בו ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש אך מותר לטעון, ואם היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון.

דף נו משנה לר"מ הנודר מבית מותר בעליה ולחכמים עלייה אסורה כבית, ולכו"ע הנודר מעלייה מותר בבית. **גמרא** רב חסדא אומר שמה שינונו לענין נגעים מהפסוק **בבית לרבות את היציע** זה לר"מ כי לחכמים שעלייה בכלל בית א"צ פסוק לרבות, ולאביי גם לחכמים צריך פסוק לרבות שלא נאמר שנלמד מהפסוק **בבית ארץ אחוזתכם** שרק המחומר לקרקע נקרא בית ולא העלייה, קמ"ל שגם היא בכלל בית, ומה שאמר רב הונא בר חייה בשם עולא שאם אמר בית בביתי אני מוכר לך יכול להראות לו עלייה, ומשמע שאם אמר בית סתם זה לא כולל עלייה ולכאורה זה כר"מ, יש לומר שמראהו עלייה הכוונה למעולה שבבתיים.

משנה לר"מ הנודר ממיטה מותר בדרגש וחכמים סוברים שדרגש הוא בכלל מיטה, ולכו"ע הנודר מדרגש מותר במיטה. **גמרא** עולא מבאר שדרגש הוא מיטה של מזל, ושאלוהו התלמידים ששינונו לגבי כהן גדול אבל שכשמברים אותו כולם מסובים על הארץ והוא על דרגש, ולדברי עולא לא מסתבר שכל השנה לא יושבים עליו ורק עכשיו ישבו עליו, ורבינא דוחה שזה כמו בשר ויין שכל השנה אם רוצה אוכל ואם לא לא אוכל אך בסעודת הבראה אנו נותנים לו בשר ויין, אלא הקושיא היא מדין כפיית המיטות של אבל, ששינונו שלא כופין את הדרגש אלא זוקפים אותו ואם נאמר שזה מיטה של מזל הרי זה נכלל במה שכופים את כל המיטות שבבית, **עמוד ב** אך יש לחלק שזה כמו מיטה שהיא מיוחדת לכלים שא"צ לכפות, אך קשה מדברי רשב"ג שהדרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאליו ואם זה מיטת מזל מה שייך שם קרביטים, וכשרבין הגיע מא"י אמר שהוא שאל את רב תחליפא מא"י בשוק של מעבדי עורות מה הוא דרגש והוא פירש לו שזה מיטה של עור, ור' ירמיה מפרש שמיטה מסרגים אותה על גבה, ואילו דרגש מסרגים אותו מגופו, והקשו ששינונו בכרייתא שמיטה ועריסה מעץ מקבלים טומאה ממתי ששפו אותם בעור הדג, ואם סירוג המיטה הוא על גבה מה שייך שיפת עור הדג, ויש לומר שגם מיטה מסרגים מתוכה, וההבדל בינה לדרגש שבמיטה מוציאים ומכניסים את

החבל בחורים שבעץ, ואילו בדרגש ישנם לולאות בעצי המיטה ומסרגים את החבל בלולאות.

ר' יעקב בר אחא אמר בשם רבי שמיטה שנקליטיה יוצאים מספיק לזוקפה בבית האבל, ור' יעקב בר אידי אמר בשם ריב"ל שהלכה כרשב"ג.

משנה הנודר מעיר מותר להכנס לתחומה אך לא לעיבורה, הנודר מבית אסור מהאגף ולפנים. **גמרא** ר' יוחנן אומר שהמקור לכך שעיבור העיר כעיר שכתוב **ויהי בהיות יהושע ביריחו**, והרי הוא לא היה ממש ביריחו שהרי נאמר **ויריחו סוגרת ומסוגרת** אלא שהיה בעיבורה, ואין לומר שגם בתחומה זה נקרא שהוא בעיר כי בתחום נאמר להדיא **ומדותם מחוץ לעיר**.

משמע במשנה שמהאגף של הבית ולחוץ אינו נקרא בית, ורב מרי מקשה ששנינו בנגעים שאין לפרש בפסוק **ויצא הכהן מן הבית** שהלך לביתו שהרי כתוב **אל פתח הבית**, ואין לומר שיעמוד תחת המשקוף להסגיר כי כתוב **מן הבית** עד שיצא מן הבית כולו ויעמוד בצד המשקוף להסגיר, ואם הלך לביתו או שעמד תחת המשקוף אם הסגיר זה מוסגר שכתוב **והסגיר את הבית** מכל מקום, ומוכח שגם תחת המשקוף אינו כבית, ויש לחלק שלגבי נגע נאמר **מן הבית** שיצא מהבית כולו.

דף נז משנה אם אמר קונם פירות אלו עלי, קונם הן על פי, קונם הן לפי אסור בחילופיהן וגידוליהן, ואם אמר שאני אוכל ושאני טועם, מותר בחילופיהן וגידוליהם בדבר שזרעו כלה, ובדבר שזרעו אינו כלה נאסר גם בגידולי גידולים, אם אמר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הם על פי קונם הן לפי נאסר בחילופיהן וגידוליהן, ואם אמר שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן וגידוליהם בדבר שזרעו כלה, ואם זרעו אינו כלה נאסר גם בגידולי גידולין, אם אמר לאשתו מה שאת עושה איני אוכל עד הפסח, ומה שאת עושה איני מתכסה עד הפסח אם עשתה לפני פסח מותר לו לאכול ולהתכסות אחר פסח, ואם אמר מה שאת עושה לפני פסח איני אוכל ומתכסה, אם עשתה לפני פסח לא יאכל ויתכסה אפילו אחר פסח, אם אמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם את הולכת לבית אביך עד החג אם הלכה לפני פסח אסורה בהנאתו עד פסח **עמוד ב** ואם הלכה אחר פסח היא עברה על **בל יחל**, ואם אמר קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח אם הלכה לפני פסח נאסרה בהנאתו עד החג, אך מותר לה ללכת אחר פסח. **גמרא** לישמעאל מכפר ימא או מכפר דימא היה בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית והוא הסתפק שבמה שגדל בשמינית רבו על עיקרו וא"כ כיוון שהגידולין התר ועיקרו אסור יבטלו הגידולין את העיקר או לא, ור' אמי לא השיב תשובה, ור' יצחק נפחא פשט לו מדברי ר' חנינא תריתאה שאמר בשם ר' ינאי שבצל תרומה שנטעו ורכו גידוליו על עיקרו מותר, ור' ירמיה או ר' זריקא הקשו שהוא עזב שני דעות בגלל דעה אחת, שר' אבהו אמר בשם ר' יוחנן שאם הרכיב נטיעה ילדה עם פירות בזקינה אסורה כשהוסיפה מאתים, ור' שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שבצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור, וכשישמעאל הנ"ל חזר לר' אמי הוא פשט לו מדברי ר' יצחק בשם ר' יוחנן שאם עישר ליטרא בצלים וזרעה כשגדל מעשר מהכל, א"כ רואים שהגידולין בטלו את העיקר, אך יש לדחות שזה רק תומרא להצריך מעשר מהכל,

דף נח אך יש להוכיח מדברי ר"ש שבדבר שיש לו מתירין כגון טבל מעשר שני הקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור לבטל, ובדבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר חלה ערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור, אמרו לו שלשביעית אין מתירים ולא נתנו חכמים שיעור ושנינו ששביעית אוסרת בכל שהוא במינה, אמר ר"ש שזה נאמר רק לענין לאכול עד הביעור אך לאכילה אחר ביעור יש שיעור בנותן טעם א"כ רואים שבשביעית הגידולין מבטלים את העיקר, ויש לומר שזה רק לתומרא, אך יש לפשוט ממה ששנינו שבצלים שצמחו מהגשמים אם עליהם שחורים אסורים ואם הם ירוקים מותרים, ור' חנינא בן אנטיגנוס אומר שאם הם נתלשים בעליהם אסורים, וכנגדם מותר במוצאי שביעית ורואים שגידולי היתר מתירים אחר שביעית, אך יש לדחות ששם מדובר שכתב אותם ואינם בעין ולכן לא נמשכו הגידולין אחר העיקר, **עמוד ב** אך יש להוכיח ממה ששנינו שמי שמנכש עם כותי בחסיות אוכל מהם אכילת עראי ומעשרם בודאות כי לא תוקנו, ור"ש בן אלעזר אומר שאם הוא ישראל החשוד על שביעית מותר במוצאי שביעית א"כ רואים שגידולי היתר מעלים את האסור, ואין לדחות שזה מדובר בדבר שזרעו כלה שהרי הברייתא מבארת שחסיות הן לוף שום ובצלים, ואין לדחות שמדובר שכתשום שהרי מדובר בחשוד שלא יטרח בכך, ואין לומר שמדובר בתערובת כי כתוב המנכש משמע גם כשעדיין לא התערב, אך לפי"ז קשה משם על ר' יוחנן ור' יונתן שהחמירו שגידולין לא מבטלים את העיקר, ור'

יצחק מחלק ששביעית שאיסורה הוא בקרקע לכן איסורה מתבטל בקרקע, אך קשה שגם מעשר שאיסורו בקרקע ואינו בטל בגידולו ושנינו ליטרא מעשר שזרעה בקרקע והשביחה עשר ליטרים חייבת במעשר ובשביעית, ואותה ליטרא שזרעה מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון.

דף נט יש לחלק שחייב המעשר לא תלוי בקרקע אלא הדיגון מחייב במעשר, ורמי בר חמא מביא ראיה ממשנתנו שבדבר שאין זרעו כלה נאסר הנודר ואפילו בגידולי גידולין, ור' אבא מחלק שכיון שיכול להשאל על הקונמות א"כ הם כדבר שיש לו מתירין ואין בהם ביטול ברוב, אך יש להקשות ששנינו שסאה תרומה שנפלה לפחות מק' של חולין תרקב משמע שאם יש ק' נגדה היא בטלה למרות שיש לתרומה מתירים ע"י שאלה, ויש לומר שמדובר בתרומה שכבר ניתנה לכהן ואי אפשר כבר להשאל עליה, אך קשה ששנינו באותה משנה שאם היתה טהורה תמכר לכהן משמע שעכשיו היא אצל ישראל, ויש לומר שמדובר בישראל שנפלה לו התרומה בירושה מאבי אמו הכהן, אך יש להקשות שכתוב תמכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה א"כ לא מדובר בישראל שירש מאבי אמו, אלא יש לחלק שבגדר מצוה להשאל כי ר' נתן אומר שהנודר כאילו במה במה והמקיים את הנדר כאילו הקריב עליה בחוץ, אך בתרומה אין מצוה להשאל, ולכן זה לא נקרא שיש לה מתירין.

כשרבה הביא את דברי ר' יוחנן לעיל שבצל מעושר שזרעו מעשרים גם כנגד מה שזרע, הקשה לו רב חסדא להיכן הלך ההיתר, אמר רבה ששנינו שבצל שצמח מגשמים שירדו עליו **עמוד ב** אם עליו שחורים אסורים ואם עליו ירוקים מותרים ולכאורה נאמר בשחורים להיכן הלך ההיתר שבהם, אמר רב חסדא ששם נאסר התוספת אך לא העיקר, אמר רבה א"כ מה הוסיף רשב"ג שהגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור הרי גם ת"ק מודה לזה, אך י"ל שכל המשנה היא כרשב"ג ורק כשלא טרח לא נאסר הפטור אך כשטרח לבטל ע"י שזרע בקרקע יודה רשב"ג שבטל ברוב, אך קשה שלגבי ליטרא מעשר טבל שטרח וזרע בכ"ז צריך לעשר ממקום אחר לפי חשבון, ויש לומר שלגבי מעשר נאמר **עשר תעשר את כל תבואת זרעך** היינו אפילו מה שכבר תוקן שהרי האנשים זורעים היתר ולא איסור.

ר' ינאי התיר בצל כשרבו גידוליו על העיקר משמע שגידולי היתר מבטלים את האיסור,

דף ס וקשה ששנינו להדיא שגידולי תרומה הם תרומה, ויש לומר שר' ינאי דיבר על גידולי גידולים, אך גם את זה שנינו שגידולי גידולין הם חולין, ויש לומר שר' ינאי מחדש אפילו בדבר שאין זרעו כלה, אך יש לדחות ששנינו שטבל אסור בגידולי גידולין בדבר שאין זרעו כלה, ויש לומר שר' ינאי מחדש שמה שרבו הגידולין על אותו עיקר מותר.

פרק קונם י"ן

משנה אם אמר קונם יין שאני טועם היום אסור רק עד שתחשך, ואם אמר שבת זו אסור בכל השבוע עד אחר שבת, ואם אמר חדש זה אסור כל החודש, ומר"ח שאח"כ מותר, ואם אמר בשנה זו אסור עד ר"ה ומותר מר"ה ואם אמר שבוע זה אסור עד אחר שמיטה ואם אמר יום אחד או שבת אחת או חדש אחד או שנה אחת או שבוע אחד אסור מיום ליום, אם אמר עד הפסח אסור עד שיגיע, ואם אמר עד שיהא אסור עד סוף הפסח, ואם אמר עד פני פסח לר"מ אסור עד שיגיע ולר' יוסי עד שיצא. **גמרא** באמר קונם יין שאני טועם היום אמר ר' ירמיה שצריך שאלה לחכם משחשיכה, ורב יוסף מבאר שגזרו באמר היום משום יום אחד שנאסר מעת לעת **עמוד ב** ואביי הקשה שיגזרו ביום אחד לאסור למחרת עד שתחשך משום היום, אמר רב יוסף שבאמר היום זה מתחלף עם יום אחד אך יום אחד לא מתחלף עם היום, ואמר רבינא שמרימר אמר לו שאביו אמר בשם רב יוסף שר' ירמיה אסר כי משמעות היום גם יותר מחשיכה והוא סובר כר' נתן שהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה.

כשאמר שבת זו נאסר גם בשבת ולא אומרים שהתכוון רק לימי השבוע ובאמר חדש זה מותר בר"ח שלאחריו ואפילו שהחודש מלא שיש ב' ימי ר"ח והיום הראשון הוא ממלא את החדש הקודם, בכ"ז מותר כי בלשון בני אדם הוא כבר נקרא ר"ח.

הסתפקו באמר קונם יין שאני טועם יום האם הוא כמו היום או כמו יום אחד, ואין לדייק מהרישא במשנתנו שאמר שאני טועם היום שאסור רק עד חשיכה ומשמע שיום זה כיום אחד כי א"כ נדייק מהסיפא שכשאמר יום אחד אסור מיום ליום משמע שבאמר יום זה כהיום, אלא שאין לדייק משם, ורב אשי מדייק מברייתא שאומרת שאם אמר קונם יין שאני טועם השנה אם התעברה השנה אסור בה ובעיבורה.